

PORADNA PROJEKTU E-BEZPEČÍ PRO OBĚTI KYBERNETICKÉ KRIMINALITY ZAZNAMENALA ZA 1. ČTVRTLETÍ ROKU 2021 VE SROVNÁNÍ S PŘEDCHOZÍM ROKEM TÉMĚŘ ČTYŘICETIPROCENTNÍ NÁRŮST POČTU PŘÍPADŮ. DOMINANTNÍ JSOU PAK PŘÍPADY SPOJENÉ SE ZNEUŽITÍM INTIMNÍHO OBSAHU.

Kamil KOPECKÝ

Online poradna projektu E-Bezpečí (www.napisnam.cz) pro oběti kybernetické kriminality zaznamenala v prvním čtvrtletí roku 2021 mohutný nárůst hlášených případů (o téměř 40 %). Od počátku roku se na ni obrátilo 155 dětí a dospělých, kteří hledali pomoc. V drtivé většině případů oběti ohlásily incidenty spojené se zneužitím intimních materiálů v kyberprostoru. Celkově poradna řešila více než 4100 případů rizikových situací spojených s online prostředím.

“Dominantní jsou jednoznačně případy spojené s výměnou intimních materiálů, k jejichž výměně/sdílení došlo dobrovolně (konsenzuální sexting), např. v rámci seznamování či přímo partnerského vztahu. Bohužel se však po rozpadu vztahu staly velmi často nástrojem vyhrožování a vydírání v mnoha podobách (revenge porn, sextortion),” uvádí doc. Kamil Kopecký, vedoucí projektu E-Bezpečí Univerzity Palackého v Olomouci.

Situaci ilustruje případ, který online poradna zachytila v koncem března 2021.

(U všech níže uvedených případů jsme osobní údaje klientů změnili.)

“Dobrý den, stala se mi jedna špatná věc a nevím jak to řešit. Poslala jsem kamarádovi přes internet svoje nahé fotky s podmínkou, at je nikomu neukáže. Ukázal je dalšímu kamarádovi a on to všude rozeslal.. Ten kamarád kterému jsem to poslala mi lže, že to nikomu neposlal, ale on byl jediný který měl tu fotku. Nevím co dělat, nechci to říkat rodičům protože jsou hodně přísní a byl by z toho větší stres. Můžete mi prosím poradit co dělat? Ty fotky rozesílá všem kamarádům, s kterými hraji hru. A taky k tomu kamarádovi, který to rozesílal jsme se pár dní před tím než se to stalo pohádali. Ty moje fotky se dostaly ke všem, s kterými hraji hru. (Beata, 15 let)”

Předchozí situace demonstruje řadu problematických aspektů - na jedné straně vidíme, jak **rychle se dokáže intimní materiál rozšířit mezi ostatní uživatele internetu** - do komunity přátel, kamarádů, spoluhráčů, ale i dalších osob. Dalším problémem je důvěra mezi rodičem a dítětem - **velké množství dětí se stydí a bojí svěřit rodičům, protože se obávají jejich reakce**. Daleko častěji pak volí nejrůznější alternativní řešení, jakou jsou online poradny. Z pohledu rodiče je extrémně důležité s dětmi komunikovat, podpořit je, nabídnout pomoc v krizové situaci.

V některých případech se na poradnu obracejí přímo rodiče, kteří odhalili, že se jejich dítě sextingu skutečně dopouští a sdílí své vlastní intimní materiály s jinými uživateli sítě:

“Dobrý den, jsem matkou 9leté Veroniky, pravidelně jí kontroluji telefon a upozorňovala jsem jí na nebezpečí na internetu, dokonce o tom měli přednášku ve škole. Dnes jsem jí ale v telefonu našla Instagram a konverzaci s nějakým klukem, kde si vyměňovali nahé fotky přirození. Nevím, zda jí k tomu nějak nutil, protože si hodně povídali přes videohovory. Bohužel mu Verunka napsala i přesnou adresu kde bydlíme. Mám velký strach a vůbec nevím co dál. (AB, maminka)”

Zde je třeba **apelovat na rodiče, aby se aktivně zajímali o to, jaké aktivity jejich dítě na internetu provozuje, jaké služby používá a jaká jsou potenciální rizika, která jsou s danou**

službou - a obecně pohybem na internetu - spojena . Další incidenty, které do poradny klienti hlásí, jsou spojeny s nejrůznějšími videokonferenčními nástroji a videochaty. Na scéně se opět objevuje populární služba [Omele](#) a nemusí jít pouze o intimní materiály:

"Dobrý den, přes Omele jsem se seznámila s jedním klukem z Kanady, poslala jsem mu fotku, ne nahou, a teď mě vydírá, že to celý zveřejní pokud mu nepošlu fotku mého těla, říká že mi může udělat zlí věci a já se nestydím za tu fotku co jsem mu poslala je to jenom normální fotka ale stejně se bojím že to zveřejní a nebo že to udělá i dalším holkám, rodičům se to říct bojím. (Jitka, 15 let)"

Stále častěji se také objevují případy, ve kterých byly materiály poskytnuty za úplatu, jak demonstruje následující situace řešená poradnou E-Bezpečí v dubnu:

"Kamarádovi jsem minulý rok poslala intimní fotografie a videa. On mi za ně sem tam poslal i peníze. Ted' mě vydírá, že pokud se s ním zase nevyspím a neudělám, co chce, že ty materiály prodá dál, protože si je koupil a jsou jeho takže může... Už fakt nevím co dělat a nechci podávat oznámení osobně abych to nemusela fyzicky s nikým řešit. (Anežka, 23 let)"

K dalším velmi častým situacím patří **nezvládnuté rozchody**, kdy se bývalý partner snaží obnovit vztah tím, že svůj bývalý protějšek začne vydírat, třeba s pomocí intimních materiálů. Situaci demonstruje následující příběh z března tohoto roku:

"Dobrý den, chtěla bych Vás poprosit o radu. Dostala jsem se do situace, kterou nevím, jak řešit. Před několika dny, mi napsal můj bývalý přítel, a chtěl po mně, abych s ním navázala pouze sexuální vztah, ač věděl, že se s někým vídám. Já jsem ho odmítla, a zdůraznila, že nic takového nechci. Po několika dnech, se mi ozval znovu, s tím, že našel ve svém mobilu naše společné intimní fotky a videa (některá byla vytvořena i bez mého souhlasu), z doby, kdy jsme spolu byli. Nyní po mně vyžaduje, abych za ním přišla domů, společně se na videa a fotky podívali, přičemž bych ho uspokojila a on by poté vše smazal. Což jsem opět odmítla, a na to mi napsal, že pokud nepřijdu, tak vše zveřejní... Zkoušela jsem se ho zeptat, zda by nemohl vše smazat a nechat mě být, na to ale odpověděl,

že čím déle to budu prodlužovat, tím to pro mě bude horší. Napsal mi, ať to ani nezkouším nikomu říkat, že tato konverzace bude jen mezi námi dvěma... a zakázal mi i sreenovat obrazovku.... Mám strach, že když se mu postavím, tak on to zveřejní, ale pokud na to přistoupím, může se situace v budoucnu opakovat. Zároveň nemám jistotu, že vše odstraní, protože už tenkrát mi řekl, že vše smazal, ale ukázalo se, že to nebyla pravda. Domnívám se, že nejsem jediná koho tento člověk tímto způsobem vydírá. Sám mi po rozchodu řekl, že měl fotky své přítelkyně přede mnou a lituje, že je smazal, protože by je využil k sebeuspokojení. Děkuji (Mirka, věk 22)”

V těchto situacích určitě obětem doporučujeme **věc řešit a nenechat si pro sebe** - podrobný postup, jak postupovat v případě vydírání a vyhrožování, pak naleznete [zde](#).

„Nárůst případů rizikového sexuálního chování v podobě tzv. sextingu je patrný i z námi provedených výzkumů. V roce 2012 v ČR realizovalo sexting necelých 9 % dětí ve věku 11-17 let, ovšem mezi léty 2018-2019 to bylo již téměř 16 % dětí. Samotná rizikovost sextingu pak vyvstává z aktuálních dat poradny E-Bezpečí, kde převažují případy spojené s únikem intimních materiálů do kyberprostoru. Stále častěji zaznamenáváme kauzy tzv. porno pomsty (revenge porn), v nichž zejména bývalí partneři zneužívají intimních materiálů k tomu, aby se pomstili. A případy sexuálního vydírání (sextortion), kde se útočník za pomoci vydírání snaží finančně obohatit, případně získat další sexty,“ uvádí dr. René Szotkowski, zástupce vedoucího projektu E-Bezpečí Univerzity Palackého v Olomouci.

Zároveň doplňuje: “Nárůst případů v poradně koresponduje i s policejními statistikami, ze kterých je patrný růstový trend kyberkriminality, přičemž největší meziroční nárůst byl registrován v oblasti mravnostních trestných činů. Podrobně jsme problematiku sextingu popsali v publikaci Sexting u českých dětí, která komplexně nahlíží na problematiku sextingu jako na potenciálně nejrizikovější jev současnosti.”

V mnoha případech je třeba zapojit do

šetření policii

V mnoha případech je nezbytné do šetření zapojit policii, se kterou tým E-Bezpečí Univerzity Palackého dlouhodobě a úzce spolupracuje.

“Při monitorování událostí na poradně projektu E-Bezpečí (www.napisnam.cz) je v poslední době cítit nárůst případů, které se dostávají za hranu trestního zákoníku. Jedná se zejména o sdílení intimního materiálu mezi dětmi, vydírání, či nedovolené kontakty s dětmi, případně napadání soukromých účtů a služeb na internetu (sociální sítě, herní účty atp.). V takovýchto případech je doporučeno trestní oznámení. Jedná-li se o dítě, musíme kolikrát dítě přesvědčovat, aby překonalo strach a svěřilo se rodiči. Děti mají strach z postihu a nepřiměřené reakce rodiče. Možná proto děti nejdříve vyhledají anonymní poradnu s výhledem, že je i jiné řešení. Je-li tam však hmatatelné porušení zákona, rodič je ten kdo jako zákonný zástupce musí dítě zastupovat,” uvádí kpt. Pavel Schweiner z oddělení kybernetické kriminality Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje a zároveň poradce E-Bezpečí.

Zároveň dodává: “Zdali je nárůst případů v poradně způsoben větším časem stráveným u informačních technologií, nelze takto „od boku“ vyhodnotit, ale určitě tam jakousi spojitost lze najít. S problémy do poradny přichází i více dospělých, než tomu bylo v minulosti, zde je problém hlavně v problematice „nezvládnutých rozchodů“ nebo „nebezpečného pronásledování“ (stalking, kyberstalking).”

Klientům pomáhá také “umělá inteligence”

Do pomoci s řešením případů se nově zapojuje také chatbot, který se snaží pomoci klientům v situacích, ve kterých není k dispozici živý poradce. Chatbot nejprve vyhodnotí, kterou rizikovou situaci potřebuje klient v nouzi řešit, a poté mu nabídne možnosti, jak v danou chvíli postupovat. V případě, kdy robot nedokáže najít vhodné řešení, odkáže na formulář poradny, kde se klientovi věnují živí poradci. Od začátku roku chatbot komunikoval s více než 200 klienty v nouzi.

Chatbota tým E-Bezpečí neustále vylepšuje, aby byl schopen reagovat co nejpřesněji a poskytnout klientovi okamžitou anonymní pomoc.

Prevence je zásadní

“Prevence v této oblasti je zcela zásadní - pokud děti naučíme využívat online svět bezpečně, pak se budou moci s potenciálními riziky snadněji vypořádat.”, doplňuje k tématu Kamil Kopecký. *“Klíčová je pak především úloha rodiče - ten je schopen dítě ovlivňovat již od útlého věku, budovat v něm základní bezpečnostní návyky, posilovat jeho hodnotový systém a poskytnout mu pomoc v krizových situacích.”*, dodává. Velmi důležité jsou také preventivní aktivity realizované ve škole i mimo ni.

“Pokud se stanete terčem kybernetického útoku, třeba vydírání, vyhrožování, sexuálního nátlaku, nenechávejte si to pro sebe a věc oznamte! Pokud máte strach kontaktovat své rodiče (v případě dětí) či policii, využijte naši poradnu www.napisnam.cz či další specializované linky, které vám mohou váš problém vyřešit,” doplňuje Kopecký. Přes výše uvedené je třeba opět upozornit na to, že **internet je skvělý nástroj jak pro dospělé, tak i dětské uživatele, jeho benefity převažují nad jeho potenciálními riziky.**

Poděkování

Provoz poradny je podporován řadou komerčních a nekomerčních institucí, ke kterým patří Statutární město Olomouc, Olomoucký kraj, Statutární město Ostrava, Ministerstvo vnitra ČR, Policie ČR, program InterReg CZ-PL, z komerčních institucí pak společnost O2 Czech Republic a Avast. Děkujeme, že jste s námi!

Pro E-Bezpečí
Kamil Kopecký